

**Іванишин Володимир**

ректор університету

д.е.н., професор

Подільський державний аграрно-технічний університет

м. Кам'янець-Подільський

## **ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

Наявність в Україні великих площ багатих і родючих земель створює успішні перспективи для розвитку аграрного бізнесу. Однак, значних успіхів у аграрній сфері досягти неможливо без розвитку інноваційного, конкурентоздатного технічного забезпечення усіх галузей агропромислового комплексу та підготовки і випуску таких фахівців, які будуть затребувані на ринку праці, здатні до самореалізації, соціально мобільні, легко адаптованими у сучасних умовах розвитку економіки. Постійне оновлення технологій на виробництві та недостатня матеріально-технічна база закладів вищої освіти спонукає до впровадження нових форм, методів навчання в освітній процес, і це питання сьогодні є актуальним. Окрім того, не менш важливою проблемою вищої освіти є недостатня співпраця закладів вищої школи та підприємств-роботодавців у напрямку підвищення практичної підготовки майбутніх фахівців аграрно-виробничого сектору України.

Реформування освіти розпочиналося в умовах екстенсивного ведення виробництва, зміни форм власності і було спробою, хоча б певною мірою, забезпечити галузь кадрами в розрахунку на інтенсивний розвиток економіки у майбутньому. Це відбувалося у складній фінансовій ситуації в країні, коли навчальний заклад докладав максимум зусиль для свого подальшого існування. У цей період виробнича сфера, бізнес, який зароджувався, особливо не переймалися якісною підготовкою фахівців. Скорочення виробництва, а іноді стагнація окремих його напрямів, дозволило тривалий час використовувати фахівців, професійно сформованих у 60–80-х роках минулого століття. Відсутність зацікавленості бізнесу в підготовці фахівців і зниження їх потреби на виробництві призвело до порушення раніше налагодженого взаємозв'язку гомогенних частин “освіта – наука – виробництво”. Галузеві освітянські стандарти, освітні кваліфікаційні характеристики, на основі яких формувався функціональний імператив майбутнього фахівця, визнаються переважно освітянами і науковцями [1].

Вимушене зменшення практичної підготовки (через відсутність баз практики, застарілий матеріально-технічний стан навчальних лабораторій) надало пріоритет здебільшого теоретичній підготовці фахівців.

Одне з пріоритетних завдань вищої освіти – інтеграція у світовий освітянський простір шляхом запровадження європейських підходів до змісту галузевих стандартів України, що в майбутньому дозволяє отримати

конвертований диплом, який надає право використовувати свій професійний потенціал у будь-якій країні світу. Проте водночас проглядається невідповідність між окремими чинниками державного підходу у вирішенні цього питання. З одного боку, готуємо фахівців, які б реалізувалися в економіці країн світу, з іншого – орієнтуємо навчальні заклади на підготовку фахівців лише для власної держави і навіть регіону [2].

Взагалі, сьогодення потребує визначеності щодо розподілу державного замовлення, ліцензованих обсягів. Надання освітянських послуг визначається ліцензією і лише абітурієнт є головним, обираючи, в якому навчальному закладі йому навчатися. Спроба штучно визначити профільність навчального закладу розпорядженнями і постановами може бути розцінена лише як лобіювання інтересів окремих освітніх установ і їх бажання монополізувати престижні напрями підготовки.

Для того, щоб рухатися вперед необхідно провести максимальні фундаментальні дослідження з метою осмислення історичного досвіду і практики освітніх реформ, усвідомити здобутки і помилки освітніх перетворень в минулому у власній країні та за кордоном, врахувати це під час проектування модернізаційних змін у майбутньому, тобто потрібно зупинитися і провести інвентаризацію наших успіхів і недоліків, а вже після цього сформувати дорожню карту подальшої діяльності [3].

Сьогодні ми – одна з провідних країн світу за кількістю студентів у розрахунку на тисячу осіб країни, але на економічному стані це особливо не позначилося. Як результат, маємо розбалансований ринок праці, не скоординований із ринком освітянських послуг. Бажання підпорядкувати реформування освіти стратегії розвитку країни, звичайно, має виходити з фінансових можливостей, а їх недостатньо.

Для того, щоб визначитися щодо підготовки фахівців, насамперед, необхідно виділити основні напрями діяльності нашої економіки, а це аграрний сектор, металургія, хімічна промисловість, сфера обслуговування. Нарощування інтелектуального потенціалу є головним імперативом розвитку суспільства. Світова тенденція співвідношення між працівниками розумової і фізичної праці має становити у майбутньому відповідно 80% і 20%, що, безумовно, необхідно враховувати. Диверсифікація ринку праці засвідчує, що сьогодні понад 50% працюючих задіяні в сфері обслуговування. З кожним роком цей показник зростає за рахунок вивільнення працівників з інших галузей, в першу чергу, виробничих, у зв'язку з впровадженням нових технологій, техніки і зменшення трудомістких процесів [4].

Все частіше звучать нарікання відносно того, що ринок праці переповнений економістами, юристами, менеджерами. Так, тільки в структурі підготовки фахівців для аграрного сектору цей показник становить понад 30 %.

В аграрному секторі один механізатор обробляє 120–150 га землі сучасною технікою, яку навіть важко назвати трактором або комбайном, – це комплекс з супутниковою навігацією, сучасним комп'ютерним обладнанням. Для того,

щоб обслуговувати таку техніку, звичайно, необхідний висококваліфікований фахівець [4].

Сьогодні найбільше нарікань навчальні заклади отримують за невідповідність прикладної підготовки фахівців сучасному технічно-технологічному рівню. Кількість годин, відведених на практичну підготовку, з урахуванням часу на навчальну, виробничу практику, а також лабораторні та практичні заняття (близько 40%) достатньо, щоб студент отримав потрібні компетентності, а якщо використати резерв варіативної частини, то цей показник можна збільшити до 50–55% [5].

Незважаючи на всі складності фінансування, заклад вищої освіти має дбати про якість практичної підготовки студента. У кошторисі навчальних закладів варто передбачати кошти на перевірку практик та стажування викладачів. Завершення практики повинно супроводжуватися публічним звітом-презентацією студента.

Одне з важливих питань – зацікавленість підприємств у проходженні практики студентами на їх виробництві, створенні для останніх відповідних умов. Для цього необхідно, як в більшості країн світу, запровадити податок на підготовку фахівця. У випадку, коли підприємство створює умови для проходження практики студентом, податок не стягується або зменшується пропорційно кількості практикантів [4].

Важливою складовою підвищення якості підготовки аграрія є прикладна підготовленість викладача вищої школи. Все менше виявляють бажання працювати на освітянській ниві представники виробництва і бізнесу. Навіть під час кризи, коли скорочували робочі місця у бізнесі, особливого попиту на професійно-педагогічну діяльність в аграрному закладі не було. Більшість працівників сприймають роботу в державних установах, і зокрема в освітянських закладах, за існуючої заробітної плати, як останню можливість для реалізації свого потенціалу.

Вищезначені питання не вичерпують усіх проблем підготовки сучасних аграріїв, однак їх визначеність і окресленість сприяє пошуку альтернативних й ефективних шляхів розв'язання.

### **Список використаних джерел**

1. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 8-15.
2. Оршанський Р. Про потребу кардинальних змін у галузі вітчизняної освіти. Актуальні питання гуманізації. 2016. С. 371-378.
3. Бреславець Т. Інтеграція освіти, науки і виробництва як складова сучасного розвитку. *Вісник ДДФА. Економічні науки*. 2014. № 2. С. 8-16.
4. Іщенко Т.Д., Хоменко М.П., Ляска О.П. Реформування освіти. Роздуми, підсумки та пропозиції. *Професійно-прикладні дидактики*. 2018. Випуск 4. С.44-51.
5. Каленюк І. С., Куклін О. В., Ямковий В. А. Сучасні ризики розвитку вищої освіти в Україні. *Економіка України*. 2015. № 2. С. 70-83.